HANDELNS UTVECKLINGSRÅD INFORMERAR
www.hur.nu

Hur påverkas konsumtionen av högre priser och lågkonjunkturen?

Inflationstakten har under det senaste året varit relativt hög, men har minskat under senare tid på grund av den internationella kreditkrisen och den svaga konjunkturen. En viktig fråga för handeln är hur prishöjningarna och en minskning av hushållens disponibla inkomster påverkar konsumtionen. Slutsatsen från forskningen inom detta område är att en minskad disponibel inkomst och ökade priser på livsmedel sannolikt påverkar livsmedelskonsumtion mindre än annan konsumtion, men att effekterna kan bli betydande för enskilda produkter, särskilt om det finns billiga nära substitut i varukategorin. Dock kan effekterna bli stora på konsumtionen av varor eller tjänster som inte är lika nödvändiga för att täcka dagsbehoven, såsom t ex måltider ute samt kultur och rekreation.

Minskad disponibel inkomst får liten effekt på baskonsumtion och stor effekt på lyxkonsumtion

Effekten på konsumtionen av allmänna prisökningar styrs i hög grad av hur den disponibla inkomsten utvecklas och i vilken utsträckning hushållen minskar sparandet för att upprätthålla konsumtionen. Generellt sett brukar hushållen delvis kompensera en minskad disponibel inkomst med ett minskat sparande, för att kunna upprätthålla en viss konsumtionsnivå, samt dra ner på mer lyxbetonad konsumtion för att finansiera nödvändig konsumtion. Livsmedelskonsumtionen brukar därmed påverkas relativt lite av att hushållen får mindre pengar i plånboken, medan efterfrågan på kultur och rekreation, liksom restaurangbesök, påverkas i högre utsträckning (Hultkrantz och Nordström, 1995).

Priskänsligheten är låg på dagligvaror…

Forskning visar dessutom att efterfrågan på dagligvaror tenderar att vara relativt okänslig för prisförändringar. Om vi studerar enskilda produktgrupper visar forskning att konsumtion som dessutom är vanebildande påverkas i mindre utsträckning än annan konsumtion av pris- och inkomstförändringar. Notera att vi styrs av vanor inte bara gällande tobak, öl och vin, utan av livsmedelskonsumtionen generellt. Däremot kommer en prisuppgång sannolikt att, relativt sett, gynna efterfrågan på billigare substitut (se t ex Smed och Denver, 2004). Försäljningen av billigare alternativ (t ex lågpris-EMV) skulle därmed till och med kunna öka till följd av en allmän prisuppgång inom varukategorin som helhet. EMV gynnas dessutom ofta om den disponibla inkomsten förväntas minska, t ex till följd av en lågkonjunktur (Lamey et al., 2007).

…liksom på transporter och resor

Efterfrågan på egna transporter och inhemska resor (med tåg, flyg, buss, båt eller taxi) är relativt okänslig för pris- och inkomstförändringar. Detta beror troligen på att många individer är beroende av antingen sin egen bil eller andra transportmedel för att åka till arbetet, bedriva fritidsaktiviteter och resa i tjänsten. Flood och Klevemarken (1990) presenterade t ex resultat som indikerade att om kostnaderna för transporter med eget fordon ökar med 1 procentenhet, minskar resandet med det egna fordonet med 0,45 procentenheter. Om kostnaderna för tåg, flyg, buss, båt eller taxi ökar med 1 procent, minskar resandet med dessa transportmedel med 0,64 procent.

…medan konsumtionen av kultur och fritid är mer inkomst- och priskänslig.

De senaste inflationssiffrorna visar att priset sjunkit på kultur och rekreation (-2,6 procent), vilket skulle verka för att konsumtionen av kultur och rekreation ökar (detta begrepp inbegriper även datorer och TV-apparater). Dock visar Hultkrantz och Nordström (1995) att konsumtionen av kultur och rekreation är relativt känslig för förändringar i den disponibla inkomsten. Risken är uppenbar att hushållen i en lågkonjunktur därför minskar konsumtionen av kultur och rekreation för att kunna finansiera baskonsumtion (boende, livsmedel och transporter). Trots att priserna sjunkit på kultur och rekreation, skulle nettoeffekten ändå kunna vara negativ.

Skillnad på kort- och långsiktiga effekter av prisökningar

Effekterna på konsumtionen av pris- och inkomstförändringar beror i stor utsträckning på om förändringarna blir bestående (Assarsson, 1997). På kort sikt får pris- och inkomstförändringar relativt liten effekt på konsumtionen, jämfört med på längre sikt, då konsumtionen anpassats fullt ut till nya

pris– och inkomstnivåer. För att den senaste tidens lågkonjunktur ska få så liten inverkan som möjligt på hushållens konsumtion krävs att den nedgång vi nu observerar är tillfällig.

Det är dock slutligen värt att notera att det råder en stor osäkerhet i nuläget om den framtida ekonomiska utvecklingen i Sverige. Den redan försvagade ekonomin fick en rejäl kalldusch till följd av finanskrisen, och tillväxten i alla världens regioner har stannat av, medan Sveriges viktigaste handelspartners (USA och euroområdet) redan befinner sig i recession. Kreditåtstramningar i kombination med en kraftig avmattning i efterfrågan på Sveriges viktigaste exportmarknader slår hårt mot både investeringar och exportindustrin, vilket i sin tur ger effekt på sysselsättningen, något som dämpar konsumtionstillväxten. En nyligen genomförd chocksänkning av styrräntan kan kanske till viss del dämpa den negativa utvecklingen på sikt. Den sammantagna bilden blir därmed att inflationsökningarna väntas avta, men att även den disponibla inkomsten kommer att påverkas negativt. Osäkerheten om djupet och längden i lågkonjunkturen är trots det betydande, vilket således också bidrar till en osäkerhet kring den framtida konsumtionsutvecklingen i Sverige.

Här kan du ladda ner informationsbrevet (pdf) >>

För mera information om det aktuella informationsbrevet, vänligen kontakta Handelns Utvecklingsråd på telefon 010 - 471 85 46.

Om ni har möjlighet får ni gärna tipsa andra personer, som kan vara intresserade av informationsbrevet, att de enkelt kan anmäla sitt intresse via vår hemsida www.hur.nu. För er som inte vill ta del av framtida informationsbrev från Handelns Utvecklingsråd, kan enkelt avregistrera sig via vår hemsida, klicka här >>

Med vänliga hälsningar

Andreas Hedlund
Handelns Utvecklingsråd

Referenser

Assarsson, B. (1997), "Efterfrågan på tjänster i Sverige: beräkning av efterfrågeelasticiteter och sysselsättningseffekter, Rapport till tjänstebeskattningsutredningen, SOU 1997:17, Bilaga 2

Flood, L. och Klemarken, A. (1990), "Effekter på den privata konsumtionen av de indirekta skatternas höjning", Ekonomiska perspektiv på skattereformen, Ekonomiska rådet, Stockholm

Hultkrantz, L. och Nordström, J. (1995), "Efterfrågan på enkla tjänster", Ekonomisk Debatt, Årg 23:7

Lamey et al. (2007) How Business Cycles Contribute to Private-Label Success: Evidence from the United States and Europe, Journal of Marketing, Vol.71

Smed, S. och Denver, S. (2004) "Fødevareefterspørgsel på tværs - sundhed og ernæring: Er momsdifferentiering en farbar vej?" Fødevareøkonomisk Institut.